

مسکن شمس

سر ۱۳۳۰

والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم ديني ، علمي ، ادبي ، سياسي هفتعلق مجموعه اسلاميه در
اتبعون اهدكم سبيل الرشاد

صاحب و مدير مسئول : ح . اشرف اريب

بوتون مغاسيله ايتراولديلر . چونكه بوعلمده خيرلى برآد براقاديلر .
عليه الصلاة والسلام افديمز ايسه ارقه لرندة محله بر شريعت ، نامتاهي
برذريت ، يعنى قوجه برامت براقاديلر . صلى الله عليه وسلم .

محمد عاكف

فَقْرٌ وَقَتَاوِي

فقه وعبادات اسلاميه تاريخنده :

حج

۵

اسلاميت بوتون شرائع سالفه يي ناسخ اوله رق كلكه برابر شريعت
ابراهيميه قارشى بويوك بريابانچلىق اظهار ايتمه يور ؛ بلكه كنديسنك
ملت خيفيه اوزره مؤسس بردين قويم اولديغنى ايلرو سورو يور ؛
حضرت ابراهيمه منسوب برچوق احكامى قبول ، ملت خيله يي يكي
باشدن احيا ايديلوردى . دين خليل برطرفدن ادوار جاهليه ده
قاريشديريلان اساطير وخرافاتدن تطهير اولتيور ؛ ديكر طرفدن اك
صوك دوره تكامله قدر پايدار اوله بيلمسي ايچون متين ، لايموت تملر
اوزرينه بنا اولنه رق اكالم ايديلوردى . اسلاميت بردين مستقل
اولمغه برابر دين خليلده موجود بولنان برچوق عبادات و مراسم
دينه يي قبول ايله آنلري يواش يواش احيا ايديلوردى .

فخر كائنات افدمز ابتداعت بويورلدقندن صوكرا ناسى توحيد
دعوت ايتك خصوصنده بوتون مساعيلرني صرف ايتكده بولمشلردى .
پت پرستلك چيركىنلىكي ظاهر اولوب ، توحيد قلوب ناسده يربولمغه
باشلانجه صرميله تدريجي بر صورتده عبادات اسلاميه وضع وتأسيس
اولمغه باشلامشيدى . صلات ، صوم ، ذكات ، صدقه فطر ، جماعت ،
اذان ، احكام معاملات ... هپ بويولده تأسيس ايتمشلردر .

.*

رسول اكرم افدمز حضرتلري قبل البعث حضرت خليله منسوب
بعض سنت وعبادتلى قریش ايله برابر اجرا ايدر ، داعى شرك
اولان جهتلرده قومه اويمازدى . حج ايدر ، طواف قيلار ، عمره
كتيريردى . فقط اساف ونائله لري ، لات وعزالري ايشه قاريشديرماز ،
بلكه قومك دخى كرك اثنای حج وعمره ده ، كرك سائر وقتلرده
آنلره اولان تعظيم وعقيده لرني تعيب وتقييح ايدردى . مع مافيه
رسالتاب افدمز حضرتلرينك امور هجده قریشك احداث
ايتدكارى بعض مراسم اشتراك ايتمش اولدقلى آ كلاشيلور .

ابن جريرك زهيردن روايته كوره حديه عمره سى ائناسنده
اوله جق [۱] ؛ فخر كائنات افدمز حضرتلرينه تبعيته ارقه سى صره

[۱] اتقان للسيوطي

احرامده بولنان انصاردن قطبة بن عامر رضى الله عنه ده ديوارى
اوزردن اتلاميه رق برستانك قاوستندن چيقار . بو حال ديكر صحابنك
نظر دقتلرني جلب ايلر ؛ محرم ايكن قبودن چيقارق كناهاكار اولديغنى
سويلنور . بونك اوزرينه فخر كائنات افدمز جه قطبه دن نيچون بويله
ياپديغنى سويلر . اوده ذات رسالتنا هيلرينه اتباعاً چيقمش اولديغنى
درميان ايدنجه ، پيغمبرمز كنديسنك احس (حرمه منسوب) اولوب
محرم ايكن قبودن چيقمسنة جواز بولنديغنى سويلرلر . قطبه ده :
- يارسول الله ، بنم دينم سنك دينكدر ؛ آنكچون بن سكا اتباع ايد
بيليرم . دير . بونك اوزرينه « وليس البر بان تأتوا السيوت من ظهورها
ولكن البر من اتقى » آيت كريمه سى نازل اولور . [۲]

بوخير صحيح اولديغه كوره اصحاب كرامجه ، حتى اول حضرتجه
دخى آلتنجي سنه هجريه نهايتلرينه طوغرى وقوعه كان حديه سفرى
ائناسنده شو آيت كريمه نك نزولنه قدر اهل حرم اوليسان محرمك
قايلردن كيروب چيقمه لري جائز اولمايغنى اعتقادينك دوام ايتديكي
آ كلاشيلور .

.*

بعد البعث حجت محظوريته دائر بر دليله تصادف ايديله مه يور .
آنكچون هر حالده اباحت اصله سى اوزره ، بلكه مشروعتي اوزره
بقاسي دركاردر . بوكا كوره فخر كائنات افدمزك دين مين اسلامي
قبول ايدن اصحاب كرامك فرصت بولدقجه حج ايتمش وعمره كتيرمش
اولميرنه قائل اولمق ايچون بر مانع كوريله مه يور .

نصليكه عبدالله بن عباس ، جابر بن عبدالله (رضى الله عنهم) حضراتي ،
فخر كائنات افدمزك ايكنسى قبل الهجرة ، ديكر برى ده بعد الهجرة
مدينه منورده دن (حجة الوداع) اولمق اوزره اوچ دفعه حج ايتمش
اولدقلى روي ايتديورلر [۳] .

فقط قبل الهجرة قيلمش اولديغنى روي ايتديلن حجر فرض
اوله رقى ، ياخود شريعت اسلاميه جه خلافة دليل قائم اولمديغندن
سنت خليل اوزره نافله اوله رقى قيلمشدر ؛ هر نه قدر مروى ايسه ده
[۴] - تاريخ افتراضى حقنده سويلنه جك سوزلردن آ كلاشيله جنى
اوزره - خلافة برچوق دليللر قائم اولديغندن برنجي شق شايان قبول
دكلدر . بو حالده ايكنجى شق تعين ايتديور ديمكدر .

هجرة سنه يي متعاقب اسلاميتك پايدار اوله بيلمسي ايچون اقتضا
ايدن بالجه تدابير اتخاذايديش ، دين مينك اك مهم اساسلري وضع
اولنمشيدى . اسلاميت داخلاً وخارجاً كسب متانت ايدرك دوست
ودشمن قارشوسنده غزواتده ، نزد نبويده ، جامعلرده برلشدكلري
كي ، برده حرم شريفده حضور بيت الله ده دخى برلشمك ، يك ديكريله
طائيشمق استيورلردى . فخر كائنات افدمز حضرتلري معيتده
اصحاب كرامدن بيك درتيوز قدر كيمسه بولنديغنى [۵] حالده عمره

[۲] اسباب النزول للواحدى ؛ تفسير كبير للرازي . [۳] كشف الغم
من الامه . [۴] فتح الباري . [۵] صحيح بخارى .

والعمرة لله» آیت کریمه سی نازل اولدی. بو آیتک سبب نزولی حقنده ابن ابی حاتم صفوان بن امیه دن نقلاً دییورکه — حدیثیه عمره سی اثناسنده اوله جق [۸] - : اوزرینه جه اکتسا ایتش ، زعفران سوروش بریسی نزد رسالته کله رک :

— یارسول الله ، عمره م حقتده نه بویور یورسکز ؟
دیش ایدی . بونک اوزرینه « واتموا الحج ... » آیت کریمه سی نازل اولدی . نبی علیه السلام ده اوزاتی چاغیره رق :

— البسه کی چیقار ، اغتسال ایت ... بویوردیلر . [۹]
ینه بوسفر اثناسنده : « فمن كان منكم مريضاً اوبه اذى من رأسه ففدية من صيام او صدقة او نسك فانما اتمم فمن تمتع بالعمرة الى الحج فما استيسر من الهدى فمن لم يجد فصيام ثلاثة ايام في الحج وسبعة اذا رجعتم تلك عشرة كاملة ذلك لمن لم يكن اهله حاضري المسجد الحرام واتقوا الله واعلموا ان الله شديد العقاب » آیت کریمه سی نازل اولمشدر . ابن عباسک روایتته کوره کعب بن عجره دییورکه : حدیثیه عمره سی اثناسنده فخر رسل اقدمزه تصادف ایتدم ؛ باشمده اولان هوامدن زیاده سیله متأذی اولیوردم ؛ حتی آره صره یوزیمه اینیورلردی . اول حضرت بو حاله مطلع اولنجه :

— یا کعب صاحب کی کسدره بیلیرسک ...
بویوردیلر . بونک اوزرینه « فمن كان منكم مريضاً ... » آیت کریمه سی نازل اولدی . [۱۰]

زهردن نقلاً ابن جریرک روایتته کوره - یوقاریده عرض ایدیلن سبب اوزرینه - ینه بوسفر اثناسنده [۱۱] « و ليس البربان تأثوا البيوت من ظهورها ولكن البر من اتقى » آیت کریمه سی نازل اوله رق عربلرجه اوتهدنبری حال احرامده اوک قاپوسدن کیروب چیمه نک بر بدعت اولدینی بیلیرلش ، بو خصوصده اولان عادات جاهلیه لغو ایدیلشدر .

مفسرین کرامک اتفاقلری وجهله : « فان احصرتم فما استيسر من الهدى ولا تحلقوا رؤسكم حتى يبلغ الهدى محله » آیت کریمه سی ده حدیثیه عمره سی اثناسنده نازل اولمشدر . ذاتاً آیت کریمه نک حکم احصاری بیان ایتکده بولمنسه نظراً دخی حدیثیه ده نازل اولدیغنه قائل اولمق عقلده خوش کلیور .

ایشته بعد الهجره برنجی دفعه وقوعه کلن عمره سفری بوضورتله یاریده قالدی . فقط سنه آتیده ده هر حالده تلافی مافات ایتملری محقق ایدی . رسول اکرم واصحاب کرام حضراتی قربانلرینی کسه رک بعضلری حلق ، بعضلری تقصیر ایله [۱۲] احرامدن چیمه بی متعاقب

[۸] زادالمعاد . [۹] اتقان . [۱۰] صحیح بخاری ، فتح الباری ، اسباب النزول للواحدی

[۱۱] بعضیلری بو آیتک حجة الوداعده نازل اولدینی روایت ایدرلر ؛ اتقان .

[۱۲] صحیح بخاری .

نیتله سفره چیقیدیلر . کوکلرنده فکر حرب یوق ایدی . ذاتاً یانلرنده برر قلنجدن ماعدا سلاحلری ده بولنه یوردی . هدی اولمق اوزره یتش قدر دوهی برابر کتیر یورلردی . ذوالخليفة نام موقعه کلدکارنده احرامه کیدیلر . قربانلق دوه لرینک اورکجلرندن صاغ طرفلرینی قانه داراق نشانلش وبویونلرینه قلاده طاقه رق کندیلری ایله برابر سوق ایتکده بولمنشدری .

هدی ، عربلرک اعتقادنجه هر درلو تعرضدن مصون اولدینی کبی صاحبک دخی محرم اولدیغنه دلالت ایدردی . محرم اولان کیمسه بالطبع محارب اوله میه جفی کبی شخصی دخی هر درلو تجاوزلردن ، مانعلردن محفوظ اولوردی .

اصل اسلام حدیثیه نام موقعتک حلدن معدود طرفه نزول ایتدیلر . فقط فخر رسالت حضرتلری نمازلرینی حرمة عائد اولان قسمنده ادا بویور یورلردی . [*]

هیدیلرینی برابر سوق ایتدکلری حالده مجرد عمره نیتله محرم اوله رق کعبه اللهی قصد ایدن اسلاملرک ایفای عمره ایتملری خصوصنده هیچ برمانعه یه تصادف ایتملری اقتضا ایده جکدی . فقط مسئله بویله اولمادی : مشرکین اهل اسلامک مکبه داخل اوله رق ایفای عمره ایتملرینه مانع اولدیلر . بونک اوزرینه سنه آتیده اوچ کون ظرفده عمره ایتملرینه مانع اولماق ، شواوچ کون ظرفده مسجدا الحرامه مشرکیندن کیمسه کیره مک شرطیله ... عقد مصالحه ایتدیلر . فقط بومصالحه اسلاملر ایچون زیاده سیله آغیر کادی : احرامه کیرمش ایکن ایفای عمره ایتمدن کیره دوئمکی بر درلو هضم ایده مه یورلردی . اصحاب کرام بیتنده اولان هیجان خلی کوچک ایله باصدیر یله بیلدی . بوسنه حج ایتک قابل اوله مینجه شبهه سز احرامدن چیمه رق مدینه یه عودت ایتک اقتضایلدیوردی . فقط اصحاب کرام بیتنده اولان دیدی قودیلر ، هیجانه نهایت ویرمک اوزره اصحاب کرامه قربانلرینی کسه رک حلق ایله احرامدن چیمملرینی کراراً توصیه بویوردیلر . فقط آلدیران اولدی . بونک اوزرینه صحابیاتدن ام سلمه نک یانینه کیره رک امر نبویلرینه قارشى اصحابده اولان لاقیدی وهیجانی حکایه بویوردیلر . ام سلمه ده :

« یارسول الله مادامک مسئله نک بویله اولمنی آرزو بویور یورسکز ، بو حالده اصحابه قارشى برسوز صرف ایتک حاجت یوق ، قالقار قربانکزی کسر ، حلق ایله احرامدن چیقارسکز ؛ آنلرکده سزه اتباع ایده جکلرنده شبهه ایتهم » دیدیلر . بونک اوزرینه پیغمبر من قربانلرینی کسدی ، حلق ایله احرامدن چیقیدیلر . حقیقه هر کس اول حضرته اتباع ایله قربانلرینی کسیدیلر ؛ حلق ، یا خود تقصیر ایله احرامدن چیقیدیلر . [۶]

بوسفر اثناسنده هجده اثر برنجی دفعه اوله رق [۷] : « واتموا الحج

[*] محمد بن اسحق ایله امام احمد بن حنبل حضرتلری روایت ایتشلردر .

[۶] ذوالمعاد . [۷] تفسیر کبیر لارازی .

مدينه به عودت ايتديلر. انى عودتده سورؤفتح نازل اولمغه مسلمين زياده سيله مسرور اولديلر. اعصابده اولان كركينلكر تماميله زائل اولدى. قلوب مسلمينه سكينت كلدى...
حليم ثابت

فلسفه

وحدت وجود

۲۲

ايشته فكريون مسلكنه سالك اولان حكمان بر چوغى اعراضك محل مقومى اولان جوهر ك بر امر معقول وحيطة احساساتز داخلنه كيرن اعراضك ده قواى مدركه بشريه ايله قائم اولديغى بالتيقن حوادث محسوسه نك هيئت مجموعه سندن عبارت اولان عالم حس وشهوده انا دنيلن نفس ناطقه نك اشكال مختلفه احساساتى نظريه باقشمار، قواى مدركه بشريه نك انعدام مفروضيه عالم خارجيدن اثر قالميه جفنى ادعا ايلشردر.

حتى بونلردن «هوم» و «استووارت ميل» بومبخته هر درلو فرضيات مافوق الطيعيه بر طرف ايدرك حصول احساسات ايچون عقلك نه داخلنده، نه ده خارجنده هيچ بر علت قبوله لزوم كورمه مشلر و علت فكرينك انجق دائره احساسات داخلنده قابل تطبيق اولوب انك خارجنده اصلا حائز معنى اولميه جفنى سويلشردر. بونلرك ادعاليه كوره عالم خارجى احساساتك وجود معيليله توالى وتعاقليرندن عبارتدر.

«استووارت ميل» ديوركه: برشى خارجى احساساتمزدن برى واسطه سيله بزه قارشو تعين ايتمه مش بيله اولسه بز انك موجوديته قائل اولورز. زيرا اوشى خارجى تشكيل ايدن احساساتك هنوز بزه ظهور ايتمه مش اولمى انلرك امكانه مانع دكلدر. دائره شعور مزدن خارج برشيك وجودينه قائل اولمى احساساتك امكان دائميته قائل اولمى ديمكدر. شو حالده عالم خارجى بزم وجدانمزه بنى نوعمزه وصاحب حس اولان سائر مخلوقاتك وجدانلرنده تحقق ايدن «امكان دائمى» احساسات «دن بشقه برشى دكلدر.

«استووارت» ك بوا دعاسنه قارشى بر چوق اعتراضات درميان اولنيور. عالمده هنوز صاحب حس وحيات مخلوقات يوق ايكن عالمك موجود و بر طاقم حادثاته محل ظهور اولمى بوا اعتراضلرك الك قوتليرندن بريدر. اشيائى خارجيه نك وجودى انكار ايديله مز. چونكه انلرك موجوديتلرى بزم ادرا كمزه مفتقر دكلدر. حيطة ادراك واحساسمز خارجنده بر چوق شيلرك موجود، حتى احساساتمزه موافق بروجود ايله تعينلرني قبوله بر مانع عقلى يوقدر. حيطة احساساتمزدن خارج هر هانكى بر موجود طبق احساساتمزد داخلنده كي تعين ذاتيسيله موجود

واحساساتمزدك انده تحققنه حكم ايتديكى اعراض مختلفه ايله متعين اوله بيلير.

فكريونك بوا دعالي شائبه افراطدن خالى اولماقيله برابر اهل وحدتك وجود خارجى حقنده كي فكرلرني ايضاحه مدار اولمقدن خالى دكلدر.

اهل وحدتك بوابده كي فكرلرى فكريون مسلكنه سالك اولان حكمانك ادعاليه تماميله مغايردر. چونكه اهل وحدت هيچ بر زمان عالم خارجينك وجوديني انكار ايتيوب يالكز انك قيام ذاتيسنده حقدن استغسانه قائل اولميورلر وعالم هر دقيقه تجلى الهى به مظهريته قائمدر؛ جناب حق بر دقيقه عالمه افاضه وجود ايتمه عالمدن اثر قالماز، زيرا عالم ذاته نظراً معدوم، حقه نظراً موجوددر ديورلر. فقط انلرك بوسوزى قطعاً عالم خارجينك وجوديني انكار معناسى تضمن ايتمز. بوسوزك معناسى اشيائى خارجيه ده تحقق ايدن وجود بر نقطه نظره كوره وجود ديكر بر نقطه نظره كوره عدم ديمكدر. اهل وحدتك شوفكرلرى ايتده كي مثل ايله بر درجه به قدر اكلاشيله بيلير.

مثلاً حكما اجسامده تحقق ايدن اعراضك صرف بزه كي احساساته نظراً تحققنه قائل اوله رق انلرى انفس احوال جمله سندن عدايد ديورلر. انلرك شو فكرينه كوره اعراض من وجه موجود من وجه معدوم ديمك اولور. يعنى ادرا كمزه قارشو تعين ايدن بر جوهرله ادرا كمزك اكا تعلقى نتيجه سى اوله رق تعين ايدن اوچنجى بر ماهيت مثلاً «لون» دنيلن عرض، تحققنك شرطلرينه نظراً موجود، عكس صورته كوره معدوم ديمكدر. حال بوكه عرض محسوس موجوددر. اكا هيچ بر زمان معدوم دنيله مز. فقط عرضك وجودى مطلق دكل، بلكه شرائطك اجتماعنه وابسته در. بنابرین اعراض بر نقطه نظره كوره موجود ديكر نقطه نظره كوره معدوم حكمنده در. چونكه شرائطك اجتماعندن صكره تحقق ايدن بر عرضه اصلا معدوم دينه مديكى كي بونك عكسى ده ادعا ايديله مز. يعنى عرض حقنده تحقق شرائطك اجتماعنه غير متوقف بر ماهيت مستقلا در دينه مز.

بومثالى سرد ايلسكدن مقصدمز اهل وحدتك: «اشيا ذاته نظراً معدوم، ذات الوهيه نظراً موجوددر» سوزينك توضيخنن بشقه برشى دكلدر. بنابرین بومثالك عيناً قبولى جناب حقل بر جوهر، عالم خارجينك ده او جوهرله قائم بر عرض اولديغى قبول ديمك اولوركه نتيجه سنك نرديه وارا جنى ايضاحدن مستفيدر.

خلاصه كلام فكريوندن بعضيلرينك اعتقادلرى وجهله عالم خارجينك وجودى ايله جف القلم انكار ايديله رك ايشك ايچندن چيقيله ماز. بو بويله اولديغى كي عالم خارجينك جناب حقدن مستغنى اوله رق موجود ومتحقق اولديغى ده قولاي قولاي قبول ايديله مز. حتى مستغرق بحر وحدت اولان شيخ اكبر «حكمت علويه» فصنده شويله بيوريور:

«فاوجد في هذا المختصر الشريف الذى هو الانسان الكامل جميع الاسماء الالهية وحقائق ماخرج عنه في العالم الكبير المنفصل»